

Łódź, dnia 18 lipca 2012 r.

Do
Trybunału Konstytucyjnego
ul. Jana Christiana Szucha 12a
00-918 Warszawa

skarżący:

R J
zam. ul.

reprezentowany przez
adwokata Magdalenę Matusiak-Frączczak
Indywidualna Kancelaria Adwokacka
ul. Piotrkowska 232 lok. 42B
90-360 Łódź
Izba Adwokacka w Łodzi
numer wpisu: 738

**Skarga konstytucyjna
wraz z wnioskiem o zawieszenie postępowania**

1. Wnoszę o stwierdzenie, że art. 174 ust. 2 pkt 1 i ust. 3 w zw. z art. 15, art. 16, art. 17 ust. 1 i 3 i art. 18 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Dz. U. 1998 Nr 162, poz. 1118, ze zmianami (dalej: ustawa o emeryturach i rentach z FUS) w zakresie, w jakim dla okresu odbywania przez ubezpieczonego obowiązkowej służby wojskowej, przypadającej przed dniem 1 stycznia 1999 r., nie przewidują przyjmowania za podstawę wymiaru składek kwoty obowiązującego w tym okresie minimalnego wynagrodzenia pracowników, ewentualnie obowiązującej w tym okresie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe osób pełniących czynną

służbę w Wojsku Polskim, są niezgodne z art. 2, art. 32 ust. 1 i 2, art. 65 ust. 1, 2 i 4, art. 67 ust. 1 i 2, art. 85 ust. 1 Konstytucji.

2. Podstawy skargi konstytucyjnej:

Sąd Apelacyjny w P Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia marca 2012 r., w sprawie sygn. akt , doręczonym wraz z uzasadnieniem pełnomocnikowi skarżącego w dniu 2 maja 2012 r., oddalił apelację skarżącego, w której skarżący domagał się przyjęcia za podstawę wymiaru składek, dla okresu odbywania przez niego obowiązkowej służby wojskowej, przypadającej przed dniem 1 stycznia 1999 r., kwoty odpowiadającej podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe osób pełniących czynną służbę w Wojsku Polskim, w miejsce przyjętego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a następnie Sąd Okręgowy w K wynagrodzenia równego 0 zł. Orzeczenie zostało oparte na okoliczności, że w okresie przed dniem 1 stycznia 1999 r. nie były płacone składki na ubezpieczenia społeczne za osoby odbywające obowiązkową zasadniczą służbę wojskową. W konsekwencji kapitał początkowy, od którego wysokości zależy wysokość emerytury (i renty) jest zaniżony ze względu na pełnienie obowiązkowej służby wojskowej.

Powyższe orzeczenie, jako wyrok wydany na skutek apelacji skarżącego, jest prawomocne. W związku z tym skarżący wyczerpał przysługującą mu drogę prawną, o której mowa w art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym, Dz. U. 1997 Nr 102, poz. 643.

Powyższy sposób traktowania lat obowiązkowej służby wojskowej godzi w tak podstawowe zasady polskiego porządku prawnego, jak zasada demokratycznego państwa prawa, urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji) oraz zasada niedyskryminacji (art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji) w zw. z art. 65 ust. 1, 2 i 4 Konstytucji, gwarantującym każdemu prawo do swobody wyboru pracy oraz do płacy minimalnej, art. 67 ust. 1 i 2 Konstytucji statuującym prawo do zabezpieczenia społecznego, art. 85 ust. 1 Konstytucji, statuującym obowiązek obrony Ojczyzny.

Art. 67 ust. 1 Konstytucji, konstytuujący prawo do zabezpieczenia społecznego, w tym do emerytury, przewiduje co prawda, że zakres tego prawa określa ustawa, jednakże zasady leżące u podstaw systemu ubezpieczeń społecznych powinny zapewniać poszanowanie podstawowych zasad konstytucyjnych Rzeczypospolitej Polskiej. Prawo do emerytury, w

światle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, przynależy do minimalnego zakresu prawa do zabezpieczenia społecznego, podlegającego konstytucyjnej ochronie (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 12 lutego 2008 r., sygn. akt SK 82/2006; z dnia 13 grudnia 2007 r., sygn. akt SK 37/2006, OTK ZU 2007/11A poz. 157). Zasady nabywania prawa do emerytury i ustalania jej wysokości powinny być równe dla wszystkich, czyli takie, które nie powodują powstanie z jednej strony nieuzasadnionych korzyści, ale też nie prowadzą do nieuzasadnionego pokrzywdzenia określonej kategorii osób z drugiej strony. Jeżeli więc dla części ubezpieczonych (rolników) przewiduje się traktowanie okresów zwolnienia z płacenia składek, w szczególności okresów odbywania służby wojskowej przed dniem 1 stycznia 1999 r., w pełni jak okresów składkowych, to traktowanie tych samych okresów odbywania służby wojskowej przed dniem 1 stycznia 1999 r. w odniesieniu do pozostałych ubezpieczonych wyłącznie częściowo jak okresy składkowe, to znaczy tylko w zakresie ustalania prawa do świadczenia, nie zaś w zakresie ustalania wysokości tego świadczenia, stanowi nieuzasadnioną dyskryminację.

Sposób uwzględniania lat obowiązkowej służby wojskowej dyskryminuje osoby odbywające obowiązkową służbę wojskową przed dniem 1 stycznia 1999 r. w stosunku do:

- osób odbywających służbę wojskową po dniu 31 grudnia 1998 r., za które składki opłaca państwo;

- innych pracowników, dla których na mocy art. 15 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS przyjmowane jest do wyliczeń kapitału początkowego wynagrodzenie równe minimalnemu wynagrodzeniu za pracę, jeżeli nie można ustalić podstawy wymiaru składek, a w przypadku osób zatrudnionych przed dniem 1 stycznia 1999 r. nie ma znaczenia fakt nieopłacania przez pracodawcę składek na ubezpieczenia społeczne;

- rolników, dla których lata obowiązkowej służby wojskowej przypadającej przed dniem 1 stycznia 1999 r. są liczone w pełni jako lata składkowe, to jest mają wpływ na prawo do emerytury, jak i na jej wysokość;

- osób duchownych, zwolnionych z płacenia składek za okresy przebywania na misjach, dla których to okresów do obliczeń kapitału początkowego jest przyjmowana wysokość wynagrodzenia duchownego w okresie, w którym składki były opłacane.

Zasada niedyskryminacji oznacza, że osoby znajdujące się w podobnej sytuacji, czy też należące do podobnych grup, nie powinny być traktowane w sposób odmienny.

Każda z wyżej wymienionych grup, jest grupą podobną do grupy osób odbywających służbę wojskową przed dniem 1 stycznia 1999 r. Osoby odbywające służbę wojskową po dniu 31 grudnia 1998 r. różnią się od osób odbywających służbę wojskową przed dniem 1 stycznia

1999 r. tylko tym, że wraz z wprowadzeniem kapitałowego systemu ubezpieczeń społecznych państwo rozpoczęło opłacanie składek na ubezpieczenia społeczne za osoby odbywające obowiązkową służbę wojskową. Wyższa emerytura tych osób jest więc finansowana z publicznych pieniędzy, w postaci składek płaconych za te osoby przez państwo. Poszanowanie zasady niedyskryminacji wymaga, aby finansowy ciężar podwyższenia emerytur (a wcześniej kapitału początkowego) osób odbywających służbę wojskową przed dniem 1 stycznia 1999 r. również ponosiło państwo. W końcu to państwo, na mocy ustawy, pozbawiło takie osoby, jak skarżący, prawa wyboru pracy i możliwości opłacania składek na ubezpieczenia społeczne na okres odbywania służby wojskowej. Biorąc pod uwagę, że okres odbywania służby wojskowej zależał przede wszystkim od wieku, obecnie obowiązujące przepisy doprowadzają również do niedopuszczalnej dyskryminacji ze względu na wiek.

Osoby odbywające służbę wojskową przed dniem 1 stycznia 1999 r. są również grupą podobną do grupy pracowniczej. Przede wszystkim przepisy, wskazane dalej w uzasadnieniu niniejszej skargi, przewidywały zawsze zrównanie sytuacji osób odbywających służbę wojskową z sytuacją pracowników, również w zakresie ubezpieczenia społecznego. Co więcej, nawet jeśli pracodawca przed dniem 1 stycznia 1999 r. faktycznie nie płacił składek na ubezpieczenia społeczne, nie ma to obecnie wpływu na wysokość kapitału początkowego pracowników zatrudnionych w tym okresie. Nie ma więc podstaw do różnicowania sytuacji pracowników, zwłaszcza zatrudnionych przed dniem 1 stycznia 1999 r., za których pracodawca faktycznie nie opłacił należnych składek, z sytuacją osób odbywających służbę wojskową przed dniem 1 stycznia 1999 r., za które również nie zostały opłacone składki.

Sytuacja pracowników odbywających służbę wojskową przed dniem 1 stycznia 1999 r. nie powinna się co do zasady różnić od sytuacji rolników odbywających w tym samym okresie służbę wojskową. Skoro więc w przypadku tych drugich, w świetle ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, zmienionej na skutek orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, okres obowiązkowej służby wojskowej przypadającej przed dniem 1 stycznia 1999 r. powinien mieć wpływ zarówno na prawo do świadczeń, jak i na ich wysokość, tak samo powinien być traktowany okres obowiązkowej służby wojskowej osób objętych ubezpieczeniem pracowniczym.

Również duchowni przebywający na misjach to grupa podobna do osób odbywających służbę wojskową przed dniem 1 stycznia 1999 r. Duchowni ci byli zwolnieni z obowiązku płacenia składek i faktycznie ich nie opłacali, podobnie jak osoby odbywające służbę wojskową przed dniem 1 stycznia 1999 r. W przypadku ustalania kapitału początkowego duchownego przebywającego na misji, okres niepłacenia składek jest traktowany jak okres

składkowy i jest przyjmowane do obliczeń kapitału początkowego stosowne wynagrodzenie, a w przypadku osób odbywających obowiązkową służbę wojskową do obliczeń przyjmowany jest dochód równy 0 zł.

Takie dyskryminacyjne traktowanie osób odbywających służbę wojskową, broniących ojczyzny, godzi ponadto w powszechne poczucie sprawiedliwości i zasady demokratycznego państwa prawa. Odbywanie dwuletniej służby wojskowej było obowiązkowe, w okresie tym ubezpieczony nie mógł zarabiać i, w konsekwencji, nie mógł opłacać składek na ubezpieczenia społeczne. Skarżący był pozbawiony konstytucyjnej swobody wyboru pracy i płacy minimalnej (art. 64 ust. 1, 2 i 4 Konstytucji) na mocy ustawy, przy czym przepisy te obowiązywały w okresie, kiedy system ubezpieczeń społecznych nie był systemem kapitałowym i nie znał pojęcia „kapitału początkowego”. Po zmianie systemu ubezpieczeń społecznych na kapitałowy, to jest po dniu 31 grudnia 1998 r., składki na ubezpieczenia społeczne żołnierzy są opłacane i okresu tego problem przedstawiony w niniejszej skardze nie dotyczy. Niezrozumiałe jest jednak karanie żołnierzy odbywających zasadniczą służbę wojskową przed dniem 1 stycznia 1999 r. za zmianę systemu na kapitałowy. Odbywanie służby w obronie Ojczyzny – stanowiące, w świetle art. 85 Konstytucji, konstytucyjny obowiązek każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej – powinno być ewentualnie podstawą do nagradzania, dodatkowych korzyści, a nie do pogarszania sytuacji obywatela odbywającego tę służbę. A takie pogorszenie ma miejsce na mocy aktualnie obowiązujących przepisów i skutkuje obniżeniem wyliczonego kapitału początkowego, a w konsekwencji obniżeniem emerytury.

Jest sprzeczne z zasadami sprawiedliwości społecznej ustawowe pozbawienie danej osoby możliwości pracy i opłacania składek na ubezpieczenie społeczne przez dwa lata, a następnie obniżanie należnego świadczenia z tego powodu, że składki nie zostały opłacone. Czy uzasadnione jest karanie poprzez gorsze traktowanie w stosunku do innych grup ubezpieczonych osób, które realizowały podstawowy konstytucyjny obowiązek obywatelski – obronę Ojczyzny? Skoro to państwo ograniczało prawo osób realizujących obowiązek obrony Ojczyzny do swobodnego wyboru zatrudnienia i otrzymania co najmniej minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz opłacenia związanych z tym składek na ubezpieczenie społeczne, to państwo nie powinno z tego tytułu przewidywać dla takich osób negatywnych skutków w zakresie ich prawa do emerytury i obliczania jej wysokości, a raczej państwo powinno podjąć wszelkie działania, aby skutki ograniczenia możliwości wyboru pracy i otrzymywania wynagrodzenia zostały złagodzone.

Zakwestionowane przepisy leżały u podstaw wyroku oddalającego apelację skarżącego. Bezpośrednio powołał się na nie Sąd Okręgowy w K Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, w wyroku z dnia sierpnia 2011 r., w sprawie sygn. akt – strona 4 i 5 uzasadnienia. W tym zakresie Sąd Apelacyjny w P w wyroku oddalającym apelację podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji – strona 4 uzasadnienia. Niestety – pomimo przedstawianej przez skarżącego argumentacji, powołującej bogate orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego – sądy orzekające bardzo pobieżnie uzasadniły swoje stanowisko w kwestii będącej przedmiotem niniejszej skargi.

3. Uzasadnienie:

Skarżący odbywał obowiązkową służbę wojskową w okresie od dnia października 1978 r. do dnia października 1980 r. W dniu grudnia 2006 r. skarżący wystąpił z wnioskiem o ustalenie kapitału początkowego. Decyzją z dnia lutego 2011 r. organ rentowy ustalił jego kapitał początkowy na dzień 1 stycznia 1999 r. w wysokości zł. Okres odbywania służby wojskowej został uwzględniony jako okres składkowy, jednakże do obliczeń kapitału początkowego za ten okres został przyjęty dochód w wysokości 0 zł. Organ rentowy nie uznał również za okres składkowy okresu pracy w byłej C. Skarżący odwołał się od powyższej decyzji i Sąd Okręgowy w K Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia sierpnia 2011 r., w sprawie sygn. akt zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że nakazał uwzględnienie okresu pracy w byłej C do okresu lat składkowych skarżącego. W zakresie sposobu uwzględniania przy obliczaniu kapitału początkowego lat obowiązkowej służby wojskowej Sąd oddalił odwołanie. Powyższe stanowisko zostało podtrzymane przez Sąd Apelacyjny w P

Zarzut niekonstytucyjności dotyczy niewątpliwie materii, która nie została wyraźnie określona i znormatywizowana w ustawie o emeryturach i rentach z FUS. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego „zarzut niekonstytucyjności może więc dotyczyć zarówno tego, co ustawodawca w danym akcie unormował, jak i tego, co w akcie tym pominął, choć postępując zgodnie z Konstytucją powinien był unormować” (orzeczenie z dnia 3 grudnia 1996 r., K. 25/95, OTK ZU 1996/6, poz. 52).

Sytuacja prawna osób odbywających zasadniczą służbę wojskową przed dniem 1 stycznia 1999 r. nie jest w ustawie doprecyzowana. Lata obowiązkowej służby wojskowej są

uznawane za lata składkowe, nie jest jednak wskazane, w jaki sposób mają być uwzględniane przy obliczeniach kapitału początkowego. Możliwe więc są dwie sytuacje – obie niekonstytucyjne: pierwsza, że ustawa w ogóle milczy w tym zakresie i powstaje luka prawna skutkująca uznaniem tych lat za okres z dochodem równym 0 zł; druga – że obecnie obowiązujące przepisy, to jest art. 174 ust. 2 pkt 1 i ust. 3 w zw. z art. 15, art. 16, art. 17 ust. 1 i 3 i art. 18 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oznaczają, że ze względu na brak opłacania składek w tym okresie, dochód przyjmowany do obliczania kapitału początkowego wynosi 0 zł. To drugie rozwiązanie zostało przyjęte przez Sąd Okręgowy w K oraz Sąd Apelacyjny w P przy rozpoznawaniu sprawy skarżącego. Jednakże, ze względu na treść przytaczanych przepisów, bardziej właściwe wydaje się uznanie, że istnieje luka prawna w przepisach, dotycząca sytuacji osób odbywających służbę wojskową przed dniem 1 stycznia 1999 r. w zakresie obliczania ich kapitału początkowego.

Przyjęte rozwiązanie godzi w zasadę demokratycznego państwa prawa, urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji), oraz w zasadę niedyskryminacji (art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji).

Skarżący odbywał służbę wojskową w czasie, gdy system ubezpieczeń społecznych oparty był na zupełnie innych zasadach, niż system obecny – system kapitałowy. Ponadto, skarżący był ustawowo zobligowany do odbycia obowiązkowej dwuletniej służby wojskowej. Na skutek ustawowego nakazu był on przez dwa lata pozbawiony prawa do zarobkowania i wiążącej się z nim możliwości opłacania składek na ubezpieczenie społeczne.

Przepisy prawa ubezpieczeń społecznych obowiązujące w okresie odbywania służby wojskowej przewidywały, że jej odbywanie ma wpływ na wysokość świadczenia emerytalnego. Zgodnie z art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, Dz. U. 1968 Nr 3, poz. 6, ze zm., emerytura wzrasta o 1% podstawy jej wymiaru za każdy pełny rok ponad 20 lat okresów zatrudnienia”. Art. 10 ust. 1 pkt 4 tej ustawy przewidywał zaś, że za okresy zaliczane do okresów zatrudnienia uważa się okresy pełnienia niezawodowej służby w Wojsku Polskim po dniu 1 listopada 1918 r. Wpływanie okresu służby wojskowej na wzrost emerytury, w świetle przepisów przytoczonej ustawy, potwierdza również wyrok Trybunału Ubezpieczeń Społecznych z dnia 25 lipca 1973 r., sygn. akt II TR 605/73 (Praca i Zabezpieczenie Społeczne 1974/7-8, s. 141).

Problematyka sposobu traktowania służby wojskowej w zakresie uprawnień emerytalno-rentowych została poruszona również w kolejnej ustawie, obowiązującej do dnia

1 stycznia 1999 r. Art. 11 ust. 2 pkt 10) ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, Dz. U. 1982 Nr 40, poz. 267, ze zmianami wskazywał, że okres odbywania zasadniczej służby wojskowej jest równorzędny z okresem zatrudnienia. Ust. 3 tego samego przepisu przewidywał, że okresy odbywania służby wojskowej ustala się w wymiarze i na zasadach określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin. Zgodnie natomiast z art. 21 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, na wniosek osoby pełniącej służbę wojskową, przy ustalaniu podstawy wymiaru emerytury, należało uwzględnić kwotę, która byłaby przyjęta za podstawę wymiaru świadczeń stosownie do przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy. W związku z powyższym, przed wprowadzeniem okresu kapitałowego, okres odbywania służby wojskowej był traktowany w pełni jako okres składkowy, to jest miał wpływ nie tylko na prawo do emerytury, ale również i na jej wysokość, poprzez wpływ na podstawę wymiaru świadczeń. Zastosowana przez Sąd pierwszej i drugiej instancji interpretacja art. 174 ust. 2 pkt 1 i ust. 3 w zw. z art. 15, art. 16, art. 17 ust. 1 i 3 i art. 18 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS skutkuje pozbawieniem skarżącego prawa nabytego na mocy poprzednich przepisów, czyli godzi w ochronę praw nabytych. Tym samym, przepisy te przenoszą na skarżącego konsekwencje zmiany systemu ubezpieczeń społecznych na system kapitałowy.

De facto, skarżący jest karany za odbywanie w okresie przed dniem 1 stycznia 1999 r. obowiązkowej służby wojskowej. Niewątpliwie karanie za odbywanie służby w obronie ojczyzny, poprzez negatywny wpływ przepisów na wysokość emerytury skarżącego, jest sprzeczne z poczuciem sprawiedliwości społecznej. Obrona ojczyzny powinna być podstawą do nobilitacji, nie zaś do karania czy traktowania gorszego w stosunku do osób, które z obowiązku obrony ojczyzny były zwolnione.

W dodatku, osoby odbywające służbę wnoskową przed dniem 1 stycznia 1999 r. zostały postawione w znacznie gorszej sytuacji, niż osoby odbywające służbę wojskową po dniu 31 grudnia 1998 r., za które państwo ma obowiązek opłacania składek, pracownicy, których wynagrodzeń nie można ustalić i dla których przyjmuje się do wyliczeń wysokość minimalnego wynagrodzenia za pracę, rolnicy odbywający służbę wojskową przed dniem 1 stycznia 1999 r., dla których lata służby wojskowej są traktowane w pełni jako lata składkowe i mają wpływ na prawo do emerytury oraz na jej wysokość, a także zwolnieni z obowiązku płacenia składek duchowni wyjeżdżający na misje.

Art. 15 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS przewiduje, że gdy nie można ustalić podstawy wymiaru składek w okresie pozostawania w stosunku pracy, za podstawę przyjmuje się kwotę obowiązującego w tym okresie minimalnego wynagrodzenia, zaś zgodnie z art. 15 ust. 7 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przepisy ust. 1-6 stosuje się również do osób osiągających uposażenie. Osobami pobierającymi uposażenie są żołnierze, jednakże w okresie odbywania służby wojskowej przez skarżącego, żołnierze odbywający obowiązkową zasadniczą służbę wojskową nie otrzymywali uposażenia, a żołd. Gdyby skarżący był pracownikiem, albo żołnierzem otrzymującym uposażenie, wówczas do obliczeń kapitału początkowego byłby przyjmowany dla niego dochód w wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę. Stąd osoby odbywające zasadniczą służbę wojskową są w zakresie ubezpieczeń społecznych – niezasadnie – dyskryminowane w stosunku do żołnierzy zawodowych. Trybunał Konstytucyjny uznał już bowiem wcześniej, że żołnierze zawodowi i niezawodowi powinni być co do zasady traktowani jednakowo (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 września 1997 r., sygn. akt K. 25/96). Przyjmowanie interpretacji takiej, jaką przyjął Sąd Apelacyjny w P , prowadzi do powstania nieuzasadnionej dyskryminacji ze względu na wiek. Osoby starsze, odbywające służbę wojskową przed dniem 1 stycznia 1999 r. są traktowane gorzej, niż osoby młodsze, odbywające służbę wojskową po dniu 31 grudnia 1998 r. Koszty opłacania składek na ubezpieczenia społeczne tych drugich ponosi państwo. Czemu więc państwo nie ponosi kosztów zwiększenia świadczeń emerytalno-rentowych wynikających z liczenia lat obowiązkowej służby wojskowej jak lat składkowych przy ustalaniu kapitału początkowego? Wyłącznie przyjęcie określonego dochodu, w miejsce dochodu równego 0 zł, przy obliczaniu kapitału początkowego dla osób odbywających służbę wojskową przed dniem 1 stycznia 1999 r. będzie zrównywało prawa tych osób, z prawami osób młodszych, odbywających służbę wojskową później, to jest po dniu 31 grudnia 1998 r.

Ponadto, wcześniej obowiązujące przepisy emerytalne nakazywały traktować okres służby wojskowej jak okres zatrudnienia, również w zakresie uprawnień emerytalnych. W wyroku z dnia 7 grudnia 2010 r., sygn. akt I UK 213/10 Sąd Najwyższy wskazał, że „Przez „wszelkie uprawnienia związane z zatrudnieniem” należy przy tym rozumieć nie tylko uprawnienia „ze stosunku pracy”, ale i uprawnienia związane z tym stosunkiem, a więc także uprawnienia w sferze ubezpieczeń społecznych, będące pochodnymi pozostawania w stosunku pracy. Mając to na uwadze trzeba stwierdzić, że okres odbywania zasadniczej służby wojskowej należy traktować jako okres podlegania ubezpieczeniu społecznemu lub

ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu z tytułu pozostawania w stosunku pracy [...]”. W tym miejscu należy wspomnieć treść art. 120 ust. 1, 3 i 5 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. 2004 Nr 241, poz. 2416, w brzmieniu obowiązującym w latach 1979-1980, to jest w okresie odbywania przez wnioskodawcę służby wojskowej. Zgodnie z tym przepisem: „1. Pracownikowi, który w ciągu trzydziestu dni od dnia zwolnienia z zasadniczej lub okresowej służby wojskowej podjął pracę, czas odbywania służby wojskowej wlicza się do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął pracę w zakresie wszelkich uprawnień wynikających z Kodeksu pracy oraz przepisów szczególnych. 3. Pracownikowi, który podjął pracę lub złożył wniosek o skierowanie do pracy po upływie trzydziestu dni od dnia zwolnienia z czynnej służby wojskowej czas odbywania tej służby wlicza się do okresu zatrudnienia tylko w zakresie wymiaru urlopu wypoczynkowego i wysokości odprawy pośmiertnej oraz uprawnień emerytalno-rentowych. 5. Przepisy ust. 1-4 stosuje się, jeżeli przepisy szczególne nie przewidują korzystniejszych uprawnień”. Przepis ten potwierdza, że wolą ustawodawcy było stworzenie takiej sytuacji, w której osoby odbywające zasadniczą służbę wojskową nie będą pokrzywdzone z powodu odbywania tej służby w stosunku do innych pracowników. Także osoby odbywające zasadniczą służbę wojskową również i na płaszczyźnie porównania z pracownikami są traktowane gorzej, choć wcześniej istniały uregulowania prawne zapobiegające negatywnemu wpływowi odbywania służby wojskowej na uprawnienia pracownicze, w tym na uprawnienia wynikające z ubezpieczeń społecznych. Treść tych przepisów potwierdza ponadto pozbawienie osób, jak skarżący, praw nabytych.

Podkreślić należy, że skarżący nie miał wyboru w kwestii odbywania służby wojskowej, miał obowiązek ją podjąć. Trybunał Konstytucyjny już wcześniej, w innych orzeczeniach wskazywał, że osoby odbywające służbę wojskową nie mogą być z tego powodu pokrzywdzone. W orzeczeniu z dnia 23 września 1996 r., sygn. akt K. 25/96 Trybunał zaznaczył, że „Wśród tych okresów znajdują się wprawdzie także niektóre okresy, za które z różnych powodów nie było obowiązku opłacania składki, niemniej jednak zostały one potraktowane jako składkowe z uwagi na przymusowy charakter danego rodzaju działalności (czynna służba wojskowa) [...]”. Podobnie uznał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 kwietnia 2006 r., sygn. akt III UK 5/2006, gdzie wskazał, że „obowiązkiem obywatela polskiego jest obrona ojczyzny, a zakres obowiązku służby wojskowej określa ustawa (art. 85 ust. 1 i 2 Konstytucji). Ponadto konstytucyjna zasada demokratycznego państwa prawnego, urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2), zasada równości wobec

prawa i zakaz dyskryminacji z jakiegokolwiek przyczyny (art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji), wymuszają na gruncie Konstytucji, będącej najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej (art. 8 Konstytucji RP), ustanawianie takich regulacji ustawowych lub dokonywanie wykładni przepisów prawa powszechnie obowiązującego, które wykluczają jakiegokolwiek pokrzywdzenie obywatela z powodu wykonywania publicznego obowiązku obrony ojczyzny. W konsekwencji na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych okresy czynnej służby wojskowej w Wojsku Polskim lub okresy jej równorzędne są zawsze okresami składkowymi (art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o emeryturach i rentach), bez potrzeby wypełnienia jakichkolwiek dalszych warunków, a w szczególności bez względu na to, czy okresy odbytej służby były poprzedzone stosunkiem pracy lub innym stosunkiem prawnym kreującym tytuł obowiązkowego ubezpieczenia społecznego. Oznacza to, że okres czynnej służby wojskowej jest składkowym okresem ubezpieczenia dla każdego ubezpieczonego, który odbył taką służbę”.

Przyjmowanie przy obliczeniach kapitału początkowego dochodu równego 0 zł tylko z tego powodu, że przed dniem 1 stycznia 1999 r. nie były opłacane składki na ubezpieczenia społeczne za osoby odbywające obowiązkową służbę wojskową, dyskryminuje osoby odbywające taką służbę w stosunku do pracowników również i pod tym względem, że uprawnienia emerytalne pracowników zatrudnionych przed dniem 1 stycznia 1999 r. nie były powiązane z faktycznym opłacaniem składek przez pracodawcę. Pracodawca mógł bowiem tych składek nie opłacać, ale te lata i dochód z tych lat są aktualnie uwzględniane przy wyliczeniach kapitału początkowego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 10 stycznia 2012 r., sygn. akt III AUa 1535/11; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 1995 r., II UR 3/95; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 5 października 2010 r., sygn. akt III AUa 621/10).

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 20 maja 2000 r., sygn. akt K. 37/98 dotyczącym emerytur rolniczych wyraźnie zaznaczył, że nie jest dopuszczalny dualizm w zakresie traktowania okresu odbywania służby wojskowej na potrzeby ubezpieczeń społecznych. Oznacza to, że lata służby wojskowej nie mogą być traktowane z jednej strony, jak lata składkowe, jeśli chodzi o prawo do świadczenia (emerytury lub renty), a z drugiej strony jak lata nieskładkowe, jeśli chodzi o wysokość świadczenia. Lata odbywania obowiązkowej służby wojskowej powinny być, zdaniem Trybunału, traktowane jednolicie, jako lata składkowe, wpływające zarówno na prawo do świadczenia, jak i jego wysokość.

Odmienne traktowanie okresu odbywania służby wojskowej w ramach pracowniczego systemu ubezpieczeń prowadzi do nieuzasadnionej dyskryminacji osób podlegających pod ten system, w stosunku do osób objętych ubezpieczeniami rolniczymi. Trybunał podkreślił w tym wyroku, że „Oceniając tę regulację należy zwrócić uwagę na odmienne uregulowanie sposobu doliczania okresów innego ubezpieczenia w zakresie stażu wymaganego do nabycia emerytury lub renty rolniczej oraz w zakresie ustalania rozmiaru tych świadczeń. Do stażu podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu, niezbędnego do nabycia wymienionych świadczeń, zalicza się bowiem, na podstawie art. 20 ust. 1 pkt 4 ustawy, obok okresów ubezpieczenia rolniczego na podstawie poprzednich ustaw oraz pracy w gospodarstwie rolnym przed 1983 r. także okresy „od których zależy prawo do emerytury w myśl przepisów emerytalnych” z wyjątkiem przypadków, gdy zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów. Trzeba przyjąć, iż w zakresie użytej tu ogólnej formuły mieszczą się wszystkie okresy składkowe, jaki i nieskładkowe w rozumieniu powszechnego prawa emerytalnego, gdyż oba rodzaje tych okresów są tam brane pod uwagę przy ustalaniu prawa do emerytury. Chodzi tu o okresy określone w art. 6 i 7 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W zestawie tych okresów mieszczą się również okresy będące przedmiotem rozpatrywanego wniosku. Mając na uwadze powyższe należy więc stwierdzić, iż na gruncie systemu ubezpieczenia społecznego rolników kwestionowane okresy działalności kombatanckiej i służby militarnej są uwzględniane w stażu niezbędnym do nabycia uprawnień do emerytury lub renty, natomiast nie przewiduje się ich doliczania do stażu decydującego o wysokości tych świadczeń. W płaszczyźnie formalnej mamy tu do czynienia z niejednolitym traktowaniem tych okresów w ramach tego samego systemu emerytalnego, co dodatkowo czyni zasadnym pytanie o celowość takiego zróżnicowania i przemawia za potrzebą oceny konstytucyjności tej regulacji”.

Przekładając treść powyższego uzasadnienia na przedmiot niniejszej sprawy należy wskazać, że również mamy do czynienia z niejednolitym traktowaniem okresu zasadniczej służby wojskowej w ramach tego samego systemu emerytalnego, co wynika z niejednoznacznie brzmiących przepisów, będących przedmiotem niniejszej skargi. Z punktu widzenia stażu ubezpieczeniowego okres obowiązkowej służby wojskowej jest traktowany jak lata składkowe, z punktu widzenia wysokości emerytury (w tym wpływającej na nią wysokości kapitału początkowego) jest on zrównany skutkami z latami nieskładkowymi, a nawet latami niepodlegania ubezpieczeniom społecznym w ogóle, jeżeli przyjmuje się do obliczeń kapitału początkowego wynagrodzenie za ten okres równe 0 zł.

Dalej w orzeczeniu w sprawie sygn. akt K. 37/98 Trybunał wskazał, że „nie zawsze więc istnieją proste zależności między prawem do świadczeń i ich wysokością, a okresem opłacania i rozmiarem składki. Zarówno bowiem o nabyciu, jak i rozmiarze świadczeń emerytalno-rentowych zawsze (choć w różnych okresach w odmiennym stopniu) decydowały, oprócz okresów rzeczywistego opłacania składek, także okresy traktowane – z różnych powodów – na równi z nimi. [...] Tak pojmowane okresy składkowe [w tym okres zasadniczej służby wojskowej] są uwzględniane przy ustalaniu stażu emerytalno-rentowego zarówno pracowników, jak i pozostałych grup zawodowych, podlegających ubezpieczeniu społecznemu. W odniesieniu do wszystkich ubezpieczonych wymienione okresy są uwzględniane zarówno przy nabyciu prawa do świadczeń, jak i ustalaniu ich rozmiaru”. Następnie Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że okresy pełnienia służby wojskowej charakteryzuje specyficzna cecha, „jaką jest brak obowiązku opłacania za te okresy składek i pokrywanie kosztów wypłaty świadczeń z tego tytułu przez budżet państwa”.

Sprzeczne z logiką cytowanego wyroku, jak i z zasadami, jakimi powinien kierować się racjonalny ustawodawca, jest sytuacja, w której lata obowiązkowej służby wojskowej są traktowane co najmniej dwuznacznie na gruncie jednej ustawy. Nie znajduje uzasadnienia stanowisko, że lata uznawane za lata składkowe z punktu widzenia stażu emerytalnego, z punktu widzenia wysokości świadczenia (emerytury lub renty) są traktowane jak lata nieskładkowe lub okresy niepodlegania ubezpieczeniom społecznym w ogóle. Nie ma też racjonalnego uzasadnienia lepsze traktowanie w zakresie wysokości świadczenia osób podlegających ubezpieczeniu rolniczemu i pokrzywdzenie w tym samym zakresie osób podlegających ubezpieczeniu powszechnemu. Do wszystkich kategorii podmiotów powinny stosować się jednolite zasady uwzględniania okresu odbywania służby wojskowej przy ustalaniu prawa do emerytury i jej wysokości.

Osoby odbywające obowiązkową służbę wojskową przed dniem 1 stycznia 1999 r. są postawione również w gorszej sytuacji, niż osoby duchowne przebywające na misjach. W wyroku z dnia 16 maja 2006 r., sygn. akt III UK 21/2006 Sąd Najwyższy wskazał, że „Składkowe okresy ubezpieczenia duchownych, w których byli oni zwolnieni z obowiązku opłacania składek [...], przypadające do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych [...], przy ustaleniu wartości kapitału początkowego należało traktować jak okresy, za które zostały opłacone składki [...]”. Z orzeczenia tego wynika, że okresy ustawowego zwolnienia z obowiązku opłacania składek

na ubezpieczenia społeczne są traktowane jak okresy składkowe „nie tylko przy ustalaniu prawa i stażu ubezpieczeniowego, ale także przy obliczaniu wysokości należnych świadczeń z ubezpieczenia społecznego”. W wyroku Sąd Najwyższy uznał, że okresy zwolnienia duchownego z obowiązku płacenia składek „były z mocy samego prawa (*ipso iure*) uznawane za okresy opłacania składek w należnej wysokości, ponieważ były one uwzględniane zarówno do składkowego stażu ubezpieczeniowego przy ustalaniu prawa, jak i wysokości świadczeń z ubezpieczenia społecznego [...]. Odmienna interpretacja prowadziłyby do podważenia instytucji ustawowego zwolnienia duchownych z opłacania składek na to ubezpieczenie, które jako zaliczone do okresów ubezpieczenia były uwzględniane zarówno przy ustalaniu prawa, jak i wysokości świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Taka wadliwa koncepcja prezentowana w skardze kasacyjnej powodowałaby niedopuszczalne pokrzywdzenie ubezpieczonych, którzy z woli ustawodawcy byli zwolnieni z obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia społeczne, nie tracąc tych okresów przy ustalaniu zarówno prawa, stażu ubezpieczeniowego, jak i wysokości świadczeń emerytalno-rentowych”.

Należy się również odwołać do treści utrzymanych przez Sąd Najwyższy w mocy orzeczeń sądów niższej instancji, które wyraźnie wskazują, że w przypadku okresów uznanych za okresy składkowe, nawet jeśli nie były za nie odprowadzane składki na ubezpieczenia społeczne, należy do wyliczeń kapitału początkowego uwzględniać kwotę, od jakiej składki powinny być opłacone. Zgodnie z art. 21 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach społecznych duchownych, która wówczas obowiązywała, za okres ubezpieczenia, w rozumieniu art. 20, uważa się miesiące kalendarzowe, za które ubezpieczony opłacał składki na ubezpieczenie społeczne lub w których nastąpiło zwolnienie od opłacania składek. Zgodnie zaś z art. 22 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach społecznych duchownych, podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowi kwota odpowiadająca zryczałtowanej podstawie wymiaru składek z ostatniego miesiąca ubezpieczenia. W świetle tych przepisów, sądy uznały, że kwota wskazana w przytoczonym art. 22 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach społecznych duchownych powinna być przyjmowana do wyliczeń kapitału początkowego jako wynagrodzenie, od którego były opłacane składki.

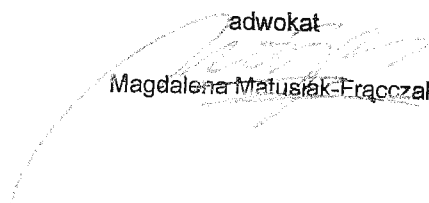
Niezrozumiałe jest więc, dlaczego osoby odbywające zasadniczą służbę wojskową, do których odnosiły się analogiczne uregulowania ustawowe, miałyby być traktowane w sposób odmienny od osób duchownych i dlatego w przypadku ich kapitału początkowego przyjmowany jest dochód wynoszący 0 zł.

Z wyżej opisanych powodów art. 174 ust. 2 pkt 1 i ust. 3 w zw. z art. 15, art. 16, art. 17 ust. 1 i 3 i art. 18 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Dz. U. 1998 Nr 162, poz. 1118, ze zmianami w zakresie, w jakim dla okresu odbywania przez ubezpieczonego obowiązkowej służby wojskowej, przypadającej przed dniem 1 stycznia 1999 r., nie przewidują przyjmowania za podstawę wymiaru składek kwoty obowiązującego w tym okresie minimalnego wynagrodzenia pracowników, ewentualnie obowiązującej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe osób pełniących czynną służbę wojskową w Wojsku Polskim, są niezgodne z art. 2 i art. 32 ust. 1 i 2, art. 65 ust. 1, 2 i 4, art. 67 ust. 1 i 2, art. 85 ust. 1 Konstytucji.

4. Wnoszę o zawieszenie niniejszego postępowania do czasu rozpoznania sprawy wywołanej wniesieniem w dniu czerwca 2012 r. skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia marca 2012, sygn. akt

Podobnie jak w przypadku skargi kasacyjnej, termin na wniesienie skargi konstytucyjnej biegnie od dnia doręczenia orzeczenia sądu drugiej instancji wraz z uzasadnieniem. W przypadku równoczesnego wniesienia skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego i skargi konstytucyjnej do Trybunału Konstytucyjnego następuje zawieszenie postępowania przed Trybunałem (art. 177 ust. 1 pkt 1 k.p.c.) związku z art. 20 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. „W ten sposób ewentualne niekorzystne dla skarżącego rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego nie zamyka skarżącemu drogi do ochrony jego konstytucyjnych wolności i praw, która może być kontynuowana w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym. Z kolei korzystne rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego może doprowadzić do usunięcia stanu ewentualnego naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw skarżącego, co uczyni postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym bezprzedmiotowym lub też spowoduje utratę przez orzeczenie, z wydaniem którego skarżący wiąże naruszenie konstytucyjnych praw lub wolności, walu ostateczności” (por. postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 maja 2011 r., sygn. akt Ts 187/2010).

Jako że skarga kasacyjna w niniejszej sprawie została złożona, wniosek o zawieszenie postępowania jest zasadny.

adwokat

Magdalena Matusiak-Frączak

W załączeniu:

1. pełnomocnictwo;
2. odpis wyroku Sądu Okręgowego w K Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia sierpnia 2011 r., w sprawie sygn. akt z uzasadnieniem;
3. odpis wyroku Sądu Apelacyjnego w P Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia marca 2012 r., w sprawie sygn. akt wraz z uzasadnieniem;
4. 5 odpisów skargi konstytucyjnej wraz z załącznikami.